

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 23. novembar 2017. godine
Ref. br.: AGJ1154/17

PRESUDA

u

slučaju br. KI93/16

podnosioci

Maliq Maliqi i Skender Maliqi

**Ocena ustavnosti presude
Rev. br. 321/2012 Vrhovnog suda Kosova
od 13. novembra 2013. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu

Arta Rama-Hajrizi, predsednica
Ivan Čukalović, zamenik predsednika
Altay Suroy, sudija
Almiro Rodrigues, sudija
Snezhana Botusharova, sudija
Bekim Sejdiu, sudija
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija i
Gresa Caka-Nimani, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev su podneli Maliq Maliqi i Skender Maliqi iz Prištine (u daljem tekstu: podnosioci zahteva).

Osporena odluka

2. Podnosioci zahteva osporavaju presudu Rev. br. 321/2012 Vrhovnog suda Kosova od 13. novembra 2013. godine, kojom je usvojena kao osnovana revizija protivpredlagača, ukinuta Odluka Ac. br. 398/2009 Okružnog suda od 17. jula 2012. godine i Odluka br. 224/2007 Opštinskog suda u Prištini, od 28. oktobra 2008. godine, i slučaj vraćen prvoj instanci na ponovno razmatranje.
3. Osporena presuda je uručena podnosiocima 19. februara 2016. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar je ocena ustavnosti osporene odluke, kojom su navodno povređena prava podnosilaca zahteva zagarantovana članom 31. [Pravo na Pravično i nepristrasno suđenje], članom 46. [Zaštita Imovine] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav), kao i članom 6. i članom 1. Protokola 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima (daljem tekstu: EKLjP).

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na članu 113.7 Ustava, članu 47. Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo br. 03/L-121 (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 29 Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).

Postupak pred Ustavnim sudom

6. Dana 16. juna 2016. godine, podnosioci su podneli zahtev Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
7. Dana 12. jula 2016. godine, predsednica Suda je imenovala sudiju Ivana Čukalovića za sudiju izvestioca. Istog dana, predsednica Suda je imenovala Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Altay Suroy (predsedavajući), Artar Rama-Hajrizi i Gresa Caka-Nimani.
8. Dana 18. jula. 2016. godine, Sud je obavestio podnosiocima o registraciji zahteva kao i kopiju zahteva poslao Vrhovnom sudu.
9. Dana 1. novembra 2016. godine, Osnovni sud u Prištini je dostavio kopiju povratnice osporene presude.
10. Dana 31. marta 2017. godine, Veće za razmatranje je razmatralo izveštaj sudije izvestioca i preporučilo Sudu prihvatljivost zahteva.
11. Istog dana, Sud je većao o slučaju. Predsednica Suda, shodno pravilima 60 (1) i 44 (4) Poslovnika o radu zamenila sudiju Ivana Čukalovića kao sudiju izvestioca sa sudijom Almirom Rodriguesom i imenovala sudiju Snezhanu Botusharovu za članicu Veća za razmatranje.
12. Dana 19. aprila 2017. godine Sud je tražio od podnosilaca zahteva da razjasne koja se odluka osporava u njihovom zahtevu i da dostave dodatna dokumenta.

13. Dana 28. aprila 2017. godine podnosioci zahteva su dostavili Sudu dodatne informacije i dokumenta.
14. Dana 4. septembra 2017. godine, Sud je većao i razmotrio nacrt presude koju je predložio sudija izvestilac.

Pregled činjenica

15. Dana 1. juna 2004. godine, Departman za urbanizam, geodeziju, katastar i imovinu Opštine Kosovo Polje je (odlukom br. 58) ekspropriasao katastarsku parcelu br. 991/1 od pretka podnosilaca zahteva, da bi se obezbedilo zemljište Međunarodnom aerodromu u Prištini.
16. Neodređenog datuma 2006. godine podnosioci zahteva, kao zakoniti naslednici, su podneli tužbu Opštinskom sudu u Prištini protiv Međunarodnog aerodroma u Prištini, A.D. Priština (u daljem tekstu: "A.D. Slatina"), u kojoj su tražili da im se odredi novčana naknada za eksproprianu nepokretnost.
17. Dana 16. oktobra 2006. godine, Opštinski sud u Prištini je [N. br. 44/2005] naredio A.D. Slatina da isplati podnosiocima naknadu za eksproprianu nepokretnost. Opštinski sud je odredio sumu za naknadu.
18. „A.D. Slatina“ je izjavila žalbu Okružnom sudu u Prištini, žaleći se da suma za nadoknadu eksproprianu nepokretnosti nije određena prema zakonu.
19. Dana 21. maja 2007. godine, Okružni sud [Ac.br.154/07] je odobrio kao osnovanu žalbu "A.D. Slatina" i vratio slučaj Opštinskom sudu na ponovno suđenje. Okružni sud je ocenio da Opštinski sud nije tačno utvrdio činjenično stanje i naredio sledeće:

“U ponovljenom postupku, prvostepeni sud treba da traži od veštaka poljoprivredne struke da uzmu u obzir kupoprodajne ugovore overene pred sudom, po kojoj ceni se prodavao jedan ar zemljišta u blizini eksproprianog zemljišta, kao i visinu naknade za zemljište koje je eksproprianu u blizini te nepokretnosti koja je eksproprijsana.”
[...]
“U ponovljenom postupku, prvostepeni sud po potrebi može da odredi i superekspertizu, imajući u vidu i načelo poštenja i savesnosti prilikom donošenja odluke o eksproprijaciji.”
20. Dana 28. oktobra 2008. godine, Opštinski sud je [Odluka N. br. 224/07] odredio sumu novca podnosiocima kao naknadu za eksproprianu nepokretnu imovinu.
21. "A.D. Slatina" je još jednom uložilo žalbu Okružnom sudu navodeći „*pogrešno utvrđeno činjenično stanje vezano za utvrđivanje vrednosti parcele.*“
22. Dana 17. jula 2012. godine, Okružni sud je [Odluka Ac. br. 398/2009] odbio žalbu kao neosnovanu i rešenje Osnovnog suda je potvrdio u celosti.

23. U odluci Okružnog suda se kaže da *“je činjenično stanje zasnovano na super ekspertizi grupe stručnjaka sa Poljoprivrednog fakulteta, a što trenutno na Kosovu predstavlja najkredibilniju instituciju za davanje ovakvih procena”*.
24. „A.D. Slatina“ je podnelo Vrhovnom sudu zahtev za reviziju navodeći *“kršenja osnovnih odredbi parničnog postupka i pogrešno sprovođenje materijalnog prava”*.
25. U međuvremenu, podnosioci su pokrenuli postupak izvršenja pred Opštinskim sudom u Lipljanu.
26. Dana 4. oktobra 2012. godine, Opštinski sud u Lipljanu [E. br. 717/2012] je ovlastio izvršenje odluke Opštinskog suda u Prištini [N. br. 224/07] od 28. oktobra 2008. godine, i naredilo „A.D. Slatina“ da plati podnosiocima sumu određenu u toj odluci kao naknadu za eksproprijaciju.
27. „A.D. Slatina“ je podnelo prigovor na izvršenje ove odluke, zahtevajući suspendovanje izvršenja sve dok Vrhovni sud ne odluči o zahtevu za reviziju.
28. Dana 30. novembra 2012. godine, Opštinski sud u Lipljanu je odbio ovaj prigovor kao neosnovan.
29. „A.D. Slatina“ je onda uložilo žalbu protiv odluke o izvršenju.
30. Dana 14. juna 2013. godine, Apelacioni sud [CA.No.77/2012] je odbio žalbu kao neosnovanu, jer *“prema članu 213 ZPP podneta revizija nije prepreka za izvršenje”*.
31. Sledstveno tome, dana 13. novembra 2013. godine Vrhovni sud je [presuda Rev.br. 321/2012] prihvatio kao osnovanu reviziju „A.D. Slatina“, poništio je rešenje Okružnog suda u Prištini, [Ac. br. 398/2009] od 17. jula 2012. godine i rešenje Opštinskog suda u Prištini [N. br. 224/2007] od 28. oktobra 2008. godine, a predmet je vratio prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.
32. U presudi Vrhovnog suda stoji: *“prvostepeni sud [...] pogrešno sproveo odredbu člana 28, Zakona o eksproprijaciji [...] umesto da sprovedi član 13 Zakona o izmenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji [...]”*.
33. Dana 19. februara 2016. godine, Osnovni sud u Prištini je održao ročište u ponovljenom postupku, u kome su podnosioci zahteva saznali da postoji osporena presuda i tvrdili da nikada nisu primili kopiju presude Vrhovnog suda. Osnovni sud je naložio da se kopija navedene presude dostavi podnosiocima zahteva.
34. Pored toga, Osnovni sud je obustavio ispitivanje slučaja *sine die*, čekajući na dodatne informacije od „A.D. Slatina“. U stvari, Osnovni sud je naveo da „A.D. Slatina“ *„je obavezan da, nakon definisanja nadležnosti za zastupanje između Vlade Republike Kosova i Agencije za vazdušni saobraćaj, obavesti Sud posebnim podneskom, da bi Sud mogao da nastavi dalje“*.

Tvrdnje podnosioca zahteva

35. Podnosioci zahteva navode da je osporena odluka „u suprotnosti sa članom 6. stav 1. Evropske Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih protokola”.
36. Oni tvrde da “i nakon 12 godina oni su još sprečeni da primaju „neposrednu i adekvatnu” naknadu za eksproprijisano zemljište”, iako “postupak za izvršenje naknade za eksproprijaciju nepokretne imovine je hitan”.
37. Štaviše, podnosioci zahteva tvrde da Vrhovni sud nije mogao doneti odluku o zahtevu za reviziju, jer “revizija je u suprotnosti sa članom 2(b) Zakona o izmenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji (...), koji eksplicitno predviđa da ‘nijedna revizija nije dozvoljena protiv konačne odluke o određivanju naknade’”.
38. Pored toga, podnosioci tvrde da je Vrhovni sud Kosova “u direktnoj suprotnosti i povređuje član 46. Ustava Republike Kosovo, lišenjem [njih] od njihovih prava na imovinu”, uglavnom zbog toga što eksproprijacija zemljišta, prema članu 46 Ustava mora biti “praćena pružanjem neposredne i adekvatne naknade licima imovina kojih se eksproprijira”.
39. U stvari, podnosioci tvrde da osporenom odlukom “pogrešno primenjuje odredba člana 28. Zakona o eksproprijaciji [...]”, što podrazumeva intervenciju “službe za socijalne prihode”. Oni navode da “postojanje i funkcije ovog organa nisu utvrđene nijednim zakonom, uredbom ili pravnim aktima.”
40. Štaviše, oni ponavljaju da je osporena odluka doneta u postupku revizije koji je “zakonom-nedozvoljeno sredstvo” i utiče na postupak ponovnog suđenja. Oni navode da “ako bi prvostepeni sud delovao na način na koji je Vrhovni sud naredio [...]”, podnosioci nikad ne bi dobili neposrednu i adekvatnu naknadu, “jer ‘služba socijalnih prihoda’ ne postoji na Kosovo i da nema nijednog organa koji je preuzeo tu ulogu.”
41. Podnosioci smatraju da neuspeh da se u konačnoj instanci određuje naknada na koju oni imaju neposredno i adekvatno pravo zbog eksproprijaciju zemljišta čini povredu člana 46. Ustava.
42. Podnosioci zahteva zaključuju svoje tvrdnje tražeći od Suda da konstatuje da su osporenim presudom „povređeni član 46, stav 1, Ustava Republike Kosova i član 6, stav 1 Evropske konvencije i član 1, protokola 1 Evropske konvencije”.

Relevantni zakon

43. Zakon o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br. 21/78, izmenjen Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji, Službeni list SAPK br. 46/86).

„Član 2b.

[...]

“Postupak određivanja naknade za eksproprijisanu imovinu je hitan.

Protiv pravosnažnog rešenja o određivanju naknade nije dozvoljena revizija.

Član 28 (izmenjen članom 13. Zakona o izmenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji)

[...]

Tržišna cena eksproprijisanog poloprivrednog zemljišta utvrđuje se na osnovu podataka o prometnoj vrednosti, koje daje Služba društvenih prihoda i podatak o iznosima iz postignutih sporazuma o određivanju pravične naknade na eksproprijisano zemljište u tom kraju“.

Prihvatljivost zahteva

44. U vezi prihvatljivosti zahteva, Sud se poziva na član 46. [Prihvatljivost], koji propisuje:

Ustavni sud prima i procesira podneske podnešene na osnovu člana 113, stava 7 Ustava Republike Kosovo, ukoliko utvrdi da su ispunjeni zakonski uslovi.

45. Stoga, Sud prvo ocenjuje da li su podnosioci zahteva ispunili uslove prihvatljivosti propisane Ustavom, dalje precizirane u Zakonu i utvrđene u Poslovniku.

46. U tom smislu, Sud se poziva na član 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, koji propisuje:

1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom.

47. Sud se poziva i na članove 47. 48. i 49, Zakona, koji propisuju sledeće:

Član 47. [Individualni zahtevi]

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva.

Član 48. [Tačnost podneska]

Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode su mu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori.

Član 49. [Rokovi]

Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku.

48. Sud se u nastavku poziva na pravilo 36 (1) Poslovnika, koje propisuje:

(1) Sudu je dozvoljeno da rešava zahtev:

a) ako je zahtev podnela ovlašćena stranka, ili

b) samo ako su iscrpljena sva delotvorna pravna sredstva, koja su na raspolaganju po zakonu, protiv pobijene presude ili odluke, ili

c) samo ako je zahtev podnet u roku od četiri meseca od dana kada je odluka o poslednjem delotvornom pravnom sredstvu dostavljena podnosiocu zahteva, ili

(d) ako je zahtev prima facie opravdan ili nije očigledno neosnovan”.

49. S tim u vezi, Sud primećuje da podnosioci navode da je presuda Vrhovnog suda povredila njihova prava na pravično i nepristrasno suđenje i na zaštitu imovine, koja su garantovana Ustavom.
50. Sud primećuje da su podnosioci podneli zahtev 16. juna 2016. godine, osporavajući presudu Vrhovnog suda od 13. novembra 2013. godine. Međutim, oni tvrde da je im ta presuda uručena tek 19. februara 2016. godine. Tu činjenicu je potvrdio Osnovni sud u Prištini.
51. S tim u vezi, Sud primećuje da je Vrhovni sud presudom poništio rešenja nižestepenih sudova kojima je podnosiocima odobrena kompenzacija za ekspropriisano zemljište i naložio da se predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje. Pored toga, osporena presuda je vratila slučaj prvostepenom sudu na ponovno suđenje.
52. Podnosioci zahteva navode da je postupak vraćen na ponovno suđenje, “*jer kao rezultat pogrešne primene materijalnog prava [ovi sudovi] nisu uspjeli da određuju ispravno i potpuno činjenično stanje, i iz tog razloga, je trebalo poništiti te odluke*”. Stoga, Vrhovni sud nije mogao da “*prihvati pravni stav sudova nižih instanci.*”
53. Sud naglašava da princip subsidijarnosti zahteva da pre nego što se obrate Ustavnom sudu, podnosioci zahteva moraju da iscrpe sve proceduralne mogućnosti u redovnom postupku kako bi se sprečila povreda ljudskih prava i sloboda zagantovanih Ustavom ili ako je do toga došlo da se isprave eventualne povrede prava zagantovanih Ustavom.
54. Obrazloženje za pravilo iscrpljivanja je da priušti nadležnim organima, uključujući i redovne sudove, mogućnost da spreče ili isprave navodne povrede Ustava. Ovo pravilo se zasniva na pretpostavci da pravni poredak Kosova obezbeđuje delotvorna pravna sredstva protiv povrede ustavnih prava. Ovo je važan aspekt subsidijarnog karaktera Ustava (vidi: rešenje o neprihvatljivosti: *AAB-RIINVEST D.O.O., Priština protiv Vlade Republike Kosovo*, KI41/09 od 3. februara 2010. godine, stav 16; vidi takođe: *mutatis mutandis*, ESLJP, *Selmouni protiv Francuske*, br. 25803/94, odluka od 29. jula 1999. godine).

55. U tom aspektu, Sud primećuje da se postupci ovog slučaja ekskluzivno tiču naknade podnosioca za ekproprianu imovinu.
56. Sud ponavlja da revizija podneta od strane „A.D. Slatina“ ne bi mogla da utiče u izvršenju naređeno od strane Opštinskog suda u Lipjan ili zbog toga što, „u skladu sa članom 213 ZPP, podneta revizija neće sprečiti izvršenje“ (Odluka CA.br.77/2012 Apelacionog suda od 14. juna 2013. godine) ili zato što „nijedna revizija nije dozvoljena protiv konačne odluke o određivanju naknade“ (član 2 (b) Zakona o izmenama i dopunama Zakona o ekpropriaciji).
57. Međutim, Sud takođe primećuje da je, za sada, slučaj suspendovan od strane Osnovnog suda u Prištini, bez ikakvog roka za nastavak.
58. U ovakvim okolnostima, Sud smatra da, iako je slučaj navodno dostigao konačnu odluku od strane redovnih sudova, nema smisla da se od podnosioca zahteva traži da nastave sa svojim zahtevom za „neposrednu“ naknadu putem sudova, pre no što oni podnesu svoju tvrdnje za povredu njihovih ustavnih prava na zaštitu imovine.
59. Stoga, Sud nalazi da takav nastavak ponovnog suđenja ne predstavlja efektivno pravno sredstvo, koju treba iscrpeti u smislu člana 113 (7) Ustava, člana 47 Zakona i pravila 36 (1) (b) Poslovnika o radu.
60. Pored toga, Sud primećuje da su podnosioci tačno razjasnili koja su im prava navodno povređena osporenim presudom Vrhovnog suda. Stoga, Sud smatra da je zahtev obrazložen.
61. Sve u svemu, Sud smatra da su podnosioci ovlašćena strana, da su iscrpeli sva delotvorna pravna sredstva predviđena zakonom, da su podneli zahtev na vreme i da su tačno objasnili navodne povrede njihovih ustavnih prava.
62. Sud smatra da su podnosioci zahteva ispunili uslove prihvatljivosti, predviđene Ustavom, dalje precizirane Zakonom i predviđene Poslovníkom o radu.
63. Prema tome, u skladu sa članom 46 Zakona, Sud utvrđuje da je zahtev prihvatljiv za razmatranje suštinko pravnih aspekata.

Suštinsko pravni aspekti zahteva

64. Sud podseća da podnosioci zahteva navode povredu (i) njihovih prava na pravično i nepristrasno suđenje kao što je i garantovano članom 31. 2. Ustava i članom 6.1. EKLJP; (ii) njihovih prava na neposrednu i adekvatnu naknadu za ekproprianu imovinu kao što je garantovano članom 46.3. Ustava i članom 1. Protokola 1. EKLJP.

(i) Navodna povreda prava na pravično i nepristrasno suđenje

65. Sud se poziva na član 31 (2) Ustava, koji propisuje:

2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom uspostavljenog suda.

66. Sud se poziva i na član 6 (1) EKLJP-a koji, u relevantnom delu, propisuje:

1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona[...].

67. Sud primećuje da su podnosioci uglavnom tvrdili da im je osporena presuda povredila prava na pravično i nepristrasno suđenje, jer je Vrhovni sud naredio Osnovnom sudu da primeni odredbe zakona kojei se navodno ne mogu primeniti pošto 'služba socijalnih prihoda' na koju se poziva ne postoji.

68. Štaviše, podnosioci navode da je osporena odluka doneta u postupku revizije koji je „zakonom nedozvoljeno sredstvo” i utiče na postupak ponovnog suđenja. Kao takvo, tvrdnja se tiče ocene primenjivog zakona u odluci Vrhovnog suda za reviziju.

69. U stvari, član 2 (b) Zakona o izmenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji predviđa:

“Postupak određivanja naknade za eksproprijisanu imovinu je hitan. Protiv pravosnažnog rešenja o određivanju naknade nije dozvoljena revizija.”

70. Sud ima u vidu član 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava koji propisuje da *“Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava”*.

71. S tim u vezi, Sud ponavlja sudsku praksu ESLJP koji je utvrdio, *mutatis mutandis*, da *“njegova jurisdikcija da proveri da li je domaći zakon ispravno tumačen i primenjen je ograničena i da nije njegova funkcija da peruzme mestu domaćih sudova, njegova je uloga da obezbedi da odluke donete u tim sudovima nisu proizvoljne ili očigledno neobrazložene”* (Vidi: ESLJP slučaj *Anheuser-Busch Inc. protiv Portugalije*, zahtev br. 73049/01, presuda od 11. januara 2007. godine, § 83).

72. ESLJP je naglasio taj stav navodeći da *“dok je prvenstveno do domaćih vlasti, a naročito na sudove, da reše probleme tumačenja domaćeg zakonodavstva, uloga Suda je da proveri da li efekti takvog tumačenja su u skladu sa Konvencijom (vidi, mutatis mutandis, Miragall Escolano i drugi protiv Španije, br. 38366/97, §§ 33-39, ESLJP 2000-I). Prema tome, iako ima ograničenu vlast da oceni saglasnost sa domaćim zakonom, Sud može doneti odgovarajuće zaključke prema Konvenciji gde primećuje da su domaći sudovi u posebnom slučaju pogrešno primenili zakon ili doneli proizvoljne zaključke (vidi gore citirani slučaj: *Anheuser-Busch Inc. presuda, § 83; Kuznetsov i drugi protiv Rusije, br. 184/02, §§ 70-74 i 84, 11. januar 2007. godine; Păduraru protiv Rumunije, br. 63252/00, § 98, ESLJP 2005-... (ekstrakti); Sovtransavto**

Holding protiv Ukrajine, br. 48553/99, §§ 79, 97 i 98, *ESLJP 2002-VII*, *Beyeler protiv Italije [GC]*, br. 33202/96, § 108, *ESLJP 2000-I*; i, *mutatis mutandis*, *Tsirlis i Kouloumpas protiv Grčke*, presuda od 29. maja 1997. godine, *Izveštaji presuda i odluka 1997-III*, §§ 59-63". Vidi *ESLJP slučaj Koshoglu protiv Bugarske*, zahtev br. 48191/99, presuda od 10. maja 2007. godine, § 50.

73. Sud podseća da "[...] Sud [ESLJP] neće dovesti u pitanje tumačenje domaćeg zakona od strane nacionalnih sudova, osim u slučaju očigledne arbitrarnosti (vidi *mutatis mutandis*, *Adamsons protiv Letonije*, br. 3669/03, stav 118, 24. juna 2008. godine), drugim rečima, kada primećuje da su domaći sudovi primenili zakon, u određenom predmetu, očigledno pogrešno ili na takav način da bi došli do proizvoljnih zaključaka i / ili do negiranja pravde (vidi, *mutatis mutandis*, *Farbers i Harlanova protiv Letonije (odl.)*, br. 57313/00 od 6. septembra 2001. godine i, iako u kontekstu člana 1. Protokola br. 1, *Beiler protiv Italije [VK]*, br. 33202/96, stav 108., *EKLJP 2000-I*)". Vidi slučaj *ESLJP Anđelković protiv Srbije*, zahtev br. 1401/08, presuda od 9. aprila 2013., stav 24).
74. Iz gorenavedenog, Sud naglašava da nije zadatak Ustavnog suda da se bavi greškama u zakonu navodno počinjenim o strane redovnih sudova prilikom ocene dokaza ili primene zakona (zakonitost), osim i u meri u kojoj su mogle povrediti prava i slobode zaštićene Ustavom (ustavnost). U stvari, uloga redovnih sudova je da tumače i primenjuju relevantna pravila procesnog i materijalnog prava (vidi: *Garcia Ruiz protiv Španije*, br. 30544/96, prasuda 21. januar 1999. godine, § 28).
75. Međutim, Sud primećuje da osporena presuda Vrhovnog suda ne samo što nije uzela u obzir to što "*postupak određivanja naknade za ekproprijisanu nepokretnu imovinu je hitan*" nego uglavnom nije obratila pažnju na činjenicu da "*revizija nije dozvoljena protiv konačne odluke za određivanje naknade*".
76. Sud podseća da podnosioci izričito tvrde da je postupak po reviziji "*zakonom nedozvoljeno sredstvo*" i da ih sprečava da dobiju svoju naknadu.
77. Sud smatra da Zakon o eksproprijaciji nije ni nejasan niti dvosmislen u pogledu revizije, naprotiv, Zakon o eksproprijaciji specifično, jasno i direktno navodi da pravno sredstvo revizija nije dozvoljena protiv pravosnažnih odluka o utvrđivanju naknade za eksproprijisanu nepokretnost. Dakle, Vrhovni sud uopšte ne može da prihvati i da razmatra takvu reviziju.
78. Sud primećuje da je Vrhovni sud bio upoznat sa odredbama Zakona o izmenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br. 46/86) kada je ukazao na „službu društvenih prihoda“ u slučajevima utvrđivanja naknade za eksproprijisano poljoprivredno zemljište.
79. Međutim, Vrhovni sud nije dao nikakvo objašnjenje zašto je primenio jedan član tog Zakona, dok je zanemario drugi član ovog zakona koji je isključio njegovu nadležnost, niti je objasnio zašto je prihvatio reviziju koja *nije dozvoljena* istim zakonom.

80. Štaviše, Sud smatra da je Vrhovni sud u potpunosti zanemario hitnost postupka za utvrđivanje nadoknade za eksproprijisanu nepokretnu imovinu, što se takođe zahteva Zakonom o eksproprijaciji, kao i članom 46. Ustava.
81. Sud, takođe, smatra da je tumačenje i primena zakona u presudi Vrhovnog suda po reviziji očigledno pogrešno i kao takvo je rezultiralo proizvoljnom odlukom.
82. Sud, dalje, smatra da su u ovakvim okolnostima podnosioci zahteva lišeni svojih prava na pravično i nepristrasno suđenje pod članom 31. Ustava i članom 6 EKLJP i da se o naknadi za eksproprijaciju njihovog zemljišta konačno odlučuje sud.
83. Sledstveno tome, Sud nalazi da je bilo povrede člana 31 (2) Ustava, u vezi sa članom 6 (1) EKLJP.

(ii) Navodna povreda prava na imovinu

84. Sud podseća da su podnosioci zahteva takođe tvrdili i povredu prava na zaštitu imovine pod članom 46 (3) Ustava i članom 1. Protokola 1 EKLJP, jer još nisu dobili nikakvu neposrednu adekvatnu naknadu za eksproprijaciju njihovog zemljišta.
85. Sud, takođe, podseća da paragraf 3. člana 46 [Zaštita imovine] Ustava propisuje:

Niko se ne može arbitrarno lišiti lične imovine. Republika Kosovo ili javne vlasti Republike Kosovo mogu izvršiti eksproprijaciju imovine ako je ista u skladu sa zakonom, ako je neophodna ili adekvatna za postizanje javnih ciljeva ili podržavanje javnog interesa, a za koju se vrši neposredna adekvatna kompenzacija licu ili licima, imovina kojih se eksproprijuje.

86. Pored toga, Sud se poziva na član 1. Protokola 1 EKLJP koji propisuje:

Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kaznu.

87. Sud ponavlja da se član 1 Protokola 1 sastoji od tri različita i povezana pravila: prvo pravilo objašnjava princip mirnog uživanja imovine; drugo pravilo obuhvata lišavanje od imovine i podređuje to određenim uslovima i treće pravilo priznaje da država ima pravo, između ostalog, da kontroliše korišćenje imovine u skladu sa javnim interesom i sprovođenjem takvih zakona koje smatraju potrebnim za tu svrhu (Vidi: ESLJP, slučajeve, *James, Wells i Lee protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, podnesci br. 25119/09, 57715/09 i 57877/09, 18. septembra 2012. godine; *Sargsyan protiv Azerbejdžana*, podnesak br. 40167/06, 16. juna 2015. godine; i *Belane Nagy protiv Mađarske*, podnesak br. 53080/13, 13. decembra 2016. godine, § 72).

88. S tim u vezi, Sud podseća da je ESLJP našao povredu člana 1 Protokola br. 1, jer “sudski postupak za naknadu je trajalo pet godina, do sad (...), i već prekoračilo razumno vreme (...) i nastavlja se (...)” (vidi ESLJP slučaj Guillemain protiv Francuske, br. 19632/92, presuda od 21. februara 1997. godine, § 55).
89. ESLJP je ponavljao taj stav kada je našao povredu člana 1 Protokola 1 “u brojnim slučajevima protiv Bugarske (...) na osnovu dugotrajnih odlaganja postupaka, koji utiču na prava podnosilaca na (...) naknadu, na primer, Lyubomir Popov protiv Bugarske, br. 69855/01, 7. januara 2010. godine; Naydenov protiv Bugarske, br. 17353/03, 26. novembra 2009. godine; Vasilev i Doycheva protiv Bugarske, br. 14966/04, 31. maja 2012. godine; i Nedelcheva i drugi protiv Bugarske, br. 5516/05, 28. maja 2013. godine)”. Vidi ESLJP, slučaj Popov i Chonin protiv Bugarske, br. 36094/08, presuda od 17. februara 2015. godine, § 41.
90. ESLJP je, dalje, smatrao da “domaće su vlasti bile odgovorne za duga neopravdana odlaganja” i da “ova odlaganja mora da su stavili podnosiocima u situaciju odugovlačene neizvesnosti (vidi: Lyubomir Popov, § 123, i Nedelcheva i drugi, § 82, oba gorecitirani)”. Vidi Popov i Chonin protiv Bugarske, Ibidem, § 52.
91. Sud podseća da je Opštinski sud dana 28. oktobra 2008. godine odredio podnosiocima zahteva određenu sumu novca kao naknadu za njihovu eksproprijiranu nepokretnu imovinu. Okružni sud je odbio, kao neosnovanu, žalbu „A.D. Slatina“ i potvrdio u celini odluku Opštinskog suda od 17. jula 2012. godine. U skladu sa članom 2 (b) Zakona o izmenama i dopunama Zakona o ekpropriaciji, navodno, revizija nije dozvoljena protiv konačne odluke o određivanju naknade.
92. Sud primećuje da je osporenim odlukom Vrhovnog suda usvojena kao osnovana revizija A.D. Slatina, poništena odluka Okružnog suda od 17. jula 2012. godine i da je slučaj vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.
93. Međutim, Sud je već našao da osporena odluka Vrhovnog suda nije bila u skladu sa pravom na pravično i nepristrasno suđenje garantovano članom 31. Ustava, u vezi sa članom 6.1 EKLJP-a.
94. Stoga, Sud smatra je prethodna odluka Okružnog suda [Odluka Ac. br. 398/2009] od 17. jula 2012. godine o određivanju iznosa za plaćanje kao naknada za eksproprijaciju njihove imovine postala pravosnažna i obavezujuća i kao takva *res judicata*, jer nijednim sredstvom nije bilo zakonski dozvoljeno da se ospori ta odluka.
95. Sledstveno tome, Sud takođe smatra su izvršni postupci na osnovu odluke Okružnog suda, koji su okončani rešenjem Apelacionog suda [CA. br. 77/2012] od 14. juna 2013. godine, takođe postali pravosnažni i obavezujući.
96. Sud primećuje da do sada nikakva naknada nije isplaćena podnosiocima za ekpropriaciju imovine, od 1. juna 2004. godine. U 2006. godini, podnosioci su pokrenuli sudski postupak da bi dobili naknadu, međutim, još nijedna naknada

nije im isplaćena. Štaviše, kao posledica osporene odluke Vrhovnog suda ispitivanje slučaja je suspendovano *sine die*. Bez obzira na to da “*postupak za određivanje nakande za ekproprijisanu nepokretnu imovinu je hitno*” i Ustav propisuje “*izvršenje neposredne i adekvatne naknade*”.

97. Stoga, Sud smatra da takvo odlaganje, bez isplate naknade za eksproprijaciju, ne može se smatrati u saglasnosti sa “neposredne i adekvatne” uslovom u smislu člana 46 (3) Ustava.
98. Prema tome, Sud utvrđuje da su podnosioci zahteva nepravedno lišeni svoje imovine zbog kašnjenja u davanju neposredne i odgovarajuće naknade koja treba da se dodeli za eksproprijaciju njihove imovine. Stoga, pravo podnosilaca zahteva na mirno uživanje njihove imovine je povređeno, kao što je garantovano članom 46. Ustava i članom 1 Protokola 1 EKLJP.

Zaključak

99. Sud smatra da je revizija br. 321/2012 Vrhovnog suda od 13. novembra 2013. godine zasnovana na pogrešnoj primeni zakona i stoga je rezultirala proizvoljnom odlukom.
100. Sud smatra da je podnosiocima zahteva uskraćeno pravo na pravično i nepristrasno suđenje u određivanju naknade za eksproprijaciju njihove imovine, koje je konačno odlučeno od strane Okružnog suda [Odluka Ac. br. 398/2009] 17. jula 2012. godine.
101. Prema tome, Sud nalazi da je bilo povrede člana 31 (2) Ustava, u vezi sa članom 6 (1) EKLJP.
102. Pored toga, Sud smatra da su podnosioci bili lišeni njihovih prava na neposrednu i adekvatnu naknadu za eksproprijaciju njihove imovine.
103. Stoga, Sud takođe nalazi da postoji povreda člana 46 (3) Ustava, u vezi sa članom 1 Protokola 1 EKLJP.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113 (7) Ustava, članom 20 Zakona i pravilom 56 (1) Poslovnika o radu, na sednici održanoj dana 31. marta 2017. godine

ODLUČUJE

- I. Da većinom glasova PROGLASI zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI, većinom glasova, da je došlo do povrede člana 31 Ustava Republike Kosovo u vezi sa članom 6 (1) Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- III. DA UTVRDI, većinom glasova, da je došlo do povrede člana 46 Ustava Republike Kosovo u vezi sa članom 1 Protokola 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima;

- IV. DA PROGLASI nevažećom presudu Rev. br. 321/2012 Vrhovnog suda Kosova od 13. novembra 2013. godine;
- V. DA PROGLASI da je odluka Okružnog suda [Odluka Ac. br. 398/2009] od 17. jula 2012. godine o određivanju iznosa za plaćanje kao naknade za ekspropriisanu nepokretnost, pravosnažna i obavezujuća i kao takva, *res judicata*.
- VI. DA PROGLASI da je rešenje Apelacionog suda [CA. br. 77/2012] od 14. juna 2013. godine o izvršenju pravosnažno i obavezujuće i kao takvo, *res judicata*;
- VII. DA se naloži Vrhovnom sudu Republike Kosovo, Apelacionom sudu i Osnovnom sudu u Prištini, shodno članu 116 (1) Ustava i u skladu sa pravilom 63 Poslovnika o radu Suda, što je pre moguće, ali ne kasnije od šest (6) meseci, da obavesti Ustavni sud o merama koje su preduzete za izvršenje ove presude
- VIII. DA OSTANE posvećen ovom pitanju u očekivanju sprovođenja ovog naloga;
- IX. DA DOSTAVI ovu odluku podnosiocima zahteva, Vrhovnom sudu Republike Kosovo, Apelacionom sudu i Osnovnom sudu u Prištini ;
- X. DA OBJAVI ovu odluku u Službenom listu u skladu sa članom 20 (4) Zakona; i
- XI. DA PROGLASI da ova odluka stupa na snagu odmah

Sudija izvestilac

Almiro Rodrigues

Predsednica Ustavnog suda

Arta Rama-Hajrizi